

עקרונות החקלאות האורגנית

תרגום חופשי מאת: אורי אדלר וגיא רילוב

מסמך זה מבוסס על עקרונות החקלאות האורגנית העולמית, שאושרו על ידי הפדרציה העולמית לחקלאות אורגנית IFOAM (המסמך המקורי ניתן להורדה באתר ה-IFOAM בכתובת: www.ifoam.org).

הקדמה:

עקרונות אלה הנם בגדר שורשיה של החקלאות האורגנית, והם מבטאים את תרומתה האפשרית של החקלאות האורגנית לעתיד העולם ולשיפור החקלאות העולמית.

החקלאות מהווה את אחת הפעילויות הבסיסיות של התרבות האנושית מתוך הצורך וההכרח של כל בני האדם לספק לעצמם מזון. היסטוריה, תרבות וערכים קהילתיים - נטועים כולם בעשייה החקלאית.

העקרונות ישימים לחקלאות באשר היא, בהיבט הנרחב ביותר האפשרי, כולל הדרכים, שבהן מתייחסים בני אדם לקרקע, למים, לצמחים ולבעלי חיים, כדי לייצר, להכין ולהפיץ מזון ומוצרים נוספים. העקרונות נוגעים לאופן התייחסותם של בני האדם לסביבה החיה, בהיותם קשורים זה בזה ושומרים ומטפחים את זכויותיהם של הדורות הבאים.

על העקרונות להיות ישימים לכלל התנועה האורגנית, על כל גוניה, והם מדריכים את התנועה האורגנית העולמית בעמדותיה, בתוכניותיה ובתקניה, מההיבט הגלובלי.

החקלאות האורגנית מבוססת על:

- עקרון הבריאות
- עקרון הסביבה
- עקרון ההוגנות
- עקרון האחראיות

כל אחד מהעקרונות הללו מוצג כהצהרה, המלווה בהסבר. ארבעת העקרונות גם יחד מהווים מכלול אחד, והם מנוסחים כבסיס מוסרי לפעילותה של החקלאות האורגנית.

עקרונות הבריאות:

חקלאות אורגנית חייבת לשמר ולטפח את בריאות הקרקע, הצמחים, בעלי החיים, בני האדם ואת העולם כמערכת אחת, בלתי ניתנת לחלוקה.

עיקרון זה מצביע על כך שבריאות הפרטים והקהילות הנה בלתי נפרדת מבריאות המערכות הסביבתיות: קרקע בריאה מייצרת גידולים "בריאים", התורמים לבריאותם התקינה של בעלי החיים ובני האדם.

הבריאות כוללת ומשלבת בתוכה את כל מערכות החיים. אין פירושה מניעת מחלות בלבד, אלא תרומה לשמירה ולשיפור המצב הפיזי, הנפשי, החברתי והסביבתי, המאפשר איכות חיים טובה, עמידות והתחדשות הנם מאפיינים בסיסיים לבריאות.

תפקידה של החקלאות האורגנית, בייצור החקלאי, בעיבוד התוצרת, בהפצתה או בצריכתה, הוא שימור וטיפול בריאות הסביבה והפרטים החיים בה, מהגורם החי הקטן ביותר בקרקע ועד לבני האדם. החקלאות האורגנית מתחייבת לייצר מזון מזין באיכות גבוהה, התורם לבריאות הצרכנים ולאיכות חיהם. ראייה זו מחייבת מניעת שימוש בדשנים, בחומרי הדברה, בתרופות וטרינריות ובתוספי מזון, העלולים לגרום פגיעה בריאותית.

עקרונות הסביבה:

חקלאות אורגנית חייבת להתבסס על מערכות סביבתיות חיות ומחזורי חיים, לפעול להשתלבות בהם, לטפח אותן ולשמרן.

עיקרון זה מציב את החקלאות האורגנית כחלק בלתי נפרד ממרכיבי הסביבה החיים. העיקרון קובע, כי ייצור חקלאי חייב להתבסס על תהליכים סביבתיים ומיחזור. זמינות המזון ואיכות החיים יכולים להיות מושגים באמצעות גישה לסביבת הייצור הייעודית. לדוגמה, במקרה של גידולים צמחיים, הכוונה למרכיב החי בקרקע; לבעלי חיים - הסביבה האקולוגית של המשק; ולדגים ויצורי ים - הסביבה המימית.

חקלאות אורגנית, מרעה ואיסוף מן הבר חייבים להתאים עצמם למחזורי הביולוגיים ולאזון הטבעי. מחזורי אלה הם עולמיים, אולם פעילותם ייחודית לאתר העשייה החקלאית. על הממשק האורגני להיות מותאם לתנאים המקומיים: סביבה, תרבות והיקף. תשומות מיובאות צריכות להצטמצם באמצעות מיחזור וניהול יעיל של חומרים ואנרגיה, כדי לשמר ולשפר את המקורות הסביבתיים.

חקלאות אורגנית צריכה ליצור איזון סביבתי, תוך כדי תכנון הממשק החקלאי, יצירת סביבות חיים ושמירה על המגוון הגנטי והחקלאי. כל המעורבים בייצור, בעיבוד ובמסחר של מוצרים אורגניים חייבים להגן ולשפר את הסביבה הכללית, כולל נוף הארץ, האקלים, סביבות החיים, מגוון המינים, האוויר והמים.

עקרונות ההוגנות

חקלאות אורגנית חייבת לבנות יחסי הוגנות עם הסביבה הכללית והזדמנויות החיים.

הוגנות מאופיינת ביושר, שקיפות, הערכה הדדית וצדק בעולמנו המשותף, בקרב בני האדם ובקשריהם עם שאר הגורמים החיים.

בעיקרון זה מושם דגש על כך שהמעורבים בחקלאות האורגנית צריכים לטפח יחסי גומלין, שיבטיחו הוגנות עם כל השותפים ובכל הרמות: חקלאים, עובדים, עובדי ייצור, משווקים, סוחרים וצרכנים. חקלאות אורגנית צריכה לאפשר לכל המעורבים איכות חיים טובה, להשפיע על זמינות המזון ולהקטין את העוני. החקלאות האורגנית שואפת לייצר כמות מספקת של מזון ושאר מוצרים.

עיקרון זה קובע, שיש לאפשר לבעלי החיים איכות חיים טובה והזדמנויות חיים הוגנות, בהתאם לפיזיולוגיה ולאופי התנהגותם הטבעי.

מקורות טבעיים וסביבתיים, המשמשים בתהליכי הייצור האורגניים, צריכים להיות מנוהלים בדרך הוגנת, חברתית וסביבתית, בכדי לשמרם גם לדורות הבאים.

הוגנות מחייבת מערכות ייצור, הפצה ומסחר פתוחות וזמינות, תוך שיקלול עלותן הסביבתית הכוללת.

עקרון האחראיות

חקלאות אורגנית חייבת להיות מנוהלת בצורה זהירה ואחראית, בכדי להגן על הבריאות ואיכות החיים של הדורות הנוכחים, הדורות הבאים והסביבה.

חקלאות אורגנית היא סביבת ייצור חיה ודינאמית, המגיבה לתנאים פנימיים וחיצוניים. העוסקים בחקלאות האורגנית יכולים לטפח יעילות ויצרניות, אולם צריכים להימנע מלבצע זאת, אם יש סיכון לבריאות ולאיכות החיים. טכנולוגיות חדשות וקיימות צריכות להיבדק, מתוך הכרה בכך שרוב הנסתר על הנגלה בהבנת תהליכים סביבתיים וחקלאיים, ויש לנקוט בהן משנה זהירות.

עיקרון זה מדגיש, כי זהירות ואחראיות הנם מרכיב משמעותי בממשק הגידול, בפיתוח ובבחירת טכנולוגיות ליישום בחקלאות האורגנית. המדע הוא כלי חיוני להוכחת הטענות שהחקלאות האורגנית בריאה, בטוחה ומשתלבת בסביבה, אולם מידע מדעי לכשעצמו אינו מספק. ניסיון מעשי מצטבר, מסורת וידע מקומי מציעים מגוון פתרונות, שהוכיחו עצמם לאורך זמן. חקלאות אורגנית חייבת למנוע סיכונים משמעותיים באימוץ טכנולוגיות חדשות, יש לדחות כאלה שאינן מתאימות או צופנות סיכונים שעדיין לא הוכחו, כגון הנדסה גנטית. ההחלטות חייבות לקחת בחשבון את כל הצרכים והערכים, העלולים להיות מושפעים, תוך שקיפות ותהליכים משותפים.